

Fond za humanitarno pravo

Dosije Diković Ljubiše

HLIndexOut: 019-3173-1
Beograd, 23. januar 2012

1

1. Diković Ljubiša, general-potpukovnik Vojske Srbije (VS), do 12.12.2011. godine na dužnosti komandanta Kopnene vojske VS. 1999. godine, oficir Vojske Jugoslavije (VJ) u činu pukovnika i komandant 37. motorizovane brigade VJ (dalje u tekstu: 37. mtbr), Užičkog korpusa (dalje u tekstu: UK), Druge armije (dalje u tekstu: 2.a) VJ. 37. mtbr, koja je bila stacionirana u Raškoj, te je poznata i kao “Raška brigada”.

Dana 12.12.2011. godine, predsednik Republike Srbije postavio je general-potpukovnika Ljubišu Dikovića za načelnika Generalštaba Vojske Srbije.

Diković je rođen 22. 05. 1960. godine u Užicu, Srbija. U Vojsci je od 15.08.1979. godine. Tokom 1994. i 1995. godine, Diković je bio komandant 16. graničnog bataljona i u tom svojstvu, kao nadređeni Nikoli Markoviću, Ivanu Maksimoviću i drugim podoficirima, sudelovao je u hapšenju Muslimana koji su, bežeći pred Vojskom Republike Srpske, potražili spas u Srbiji. Više izbeglih i zarobljenih Muslimana, bez dokumenata, a u nekoliko slučajeva i uz sprovedni list i druga dokumenta, predali su pripadnicima vojnih, policijskih i civilnih tajnih službi Republike Srpske, koji su više vraćenih Muslimana ubili. Posmrtni ostaci četvorice od petorice vraćenih Muslimana, među kojima je Rahmanović Suljo, Musliman iz sela Zapolje, opština Bratunac, pronađeni su i pouzdano identifikovani.¹

¹ Baza podataka FHP, izjava svedoka X2000: „Do podataka sam došao u razgovoru sa više oficira bivše JNA i VJ. Ličnu kartu ubijenog Sulja Rahmanovića, kao i sprovedne listove sa identifikacionim podacima ostale četvorice vraćenih i ubijenih Muslimana, čuva u svojoj kući Čedomir Milijašević, ondašnji zamenik Prve čete, 16. graničnog bataljona. Jednoga od petorice Muslimana, uz sprovedni list preuzeo je vojnik po

2. Naređenjem Generalštaba VJ od 29.07.1998. godine, 37. mtbr je 7.03.1999. godine, prepočinjena 52. (Prištinskom) korpusu Treće armije VJ.

3. Pod Dikovićevom komandom, od maja 1998. godine, u 37. mtbr, više oficira Vojne bezbednosti, među kojima i potpukovnici Slobodan Stošić i Miodrag Đorđević, obučavali su i uvežbavali grupe ubica, kriminalaca, čak i nekoliko desetina osuđenih ubica iz zatvora u Sremskoj Mitrovici. Od jula 1998. godine, odvodili su ih na Kosovo, kao dobrovoljce i pripadnike VJ. Mnoge od osuđenih ubica, po zahtevima vojnih i policijskih tajnih službi, sudovi u Srbiji su oslobodili ostatka zatvorskih kazni i pustili na slobodu. Potpukovnik Stošić im je davao uniforme, najubojnija oružja, hemijska i druga sredstva za tihe likvidacije, legitimacije i značke pripadnika Vojne bezbednosti.²

4. Dana 20.04.1999. godine, komandant Diković je naredio kapetanu Draganu Mitroviću i kapetanu Bori Adžemoviću da sa borbenih položaja, dođu do njega zajedno u jednom vozilu, umesto pojedinačno i oprezno, kako nalažu pravila. Vozilo, u kojem su pored Mitrovića i Adžemovića bila i trojica vojnika u pratnji, Aleksandar Milenković, Slobodan Čabarkapa i Boban Nastić, naišlo je na mestu zvanom "Istok mahala" (Srbica/Skenderaj) na zasedu OVK i tom prilikom su stradala sva petorica pripadnika VJ.³

5. Dana 7.03.1999. godine, ili približno tom datumu, pukovnik Diković, kao komandant 37. mtbr, iz kasarne u Raškoj, poveo je na Kosovo Borbenu grupu (BG 37) koja je brojala oko 400 pripadnika. Od toga je oko 250 pripadnika (oficira, podoficira i vojnika) VJ bilo iz 37. mtbr, Uprave Vojne bezbednosti i više kontraobaveštajnih centara, a oko 150 su bili dobro opremljeni i uvežbani dobrovoljci, među kojima desetine osuđenih ubica, kriminalaca,

2

ugovoru, Jelisavčić, nepoznatog imena, sa karaule Jagoštica iz sastava Prve čete 16. graničnog bataljona. Dragan Mitrović, komandir Prve čete 16. graničnog bataljona, svu petoricu zarobljenih Muslimana, 24. jula 1995. godine, predao je Nikoli Markoviću, komandantu 16. graničnog bataljona, a ovaj je dvojicu predao M. Tadiću, inspektoru OUP-a Bajina Bašta, kao referentu za granična pitanja, a dvojicu je predao Bošku Boškoviću, komandantu Skelanskog bataljona VRS. Tadić i Bošković su četvoricu Bošnjaka predali pripadnicima bezbednosti VRS i oni su nakon ispitivanja ubili svu četvoricu, a njihovi ostaci su identifikovani i sve bliže podatke u vezi sa ekshumacijom i identifikacijom znaju Ivan Maksimović, oficir bezbednosti 16. graničnog bataljona i Čedomir Milijašević, zamenik komandira Prve čete 16. graničnog bataljona, koji ima i dokumenta u vezi sa zarobljavanjem, predajom, otkrivanjem posmrtnih ostataka i identifikacijom.“

2 Baza podataka FHP, izjava svedoka X2000..

3 Baza podataka FHP, izjava svedoka X2000: "Oficiri i vojnici su poginuli 20. 04.1999. godine, u Drenici. Diković i starije koje su bile upoznate sa slučajem skrivali su stvarne okolnosti pogibije, ali ih je porodica majora Mitrovića naknadno saznala." VSCG KPP, *Lista...*, FHP-8817; OKMSSRJ, *Smrtno...*, FHP-10832; SV SRJ, *Junaci otadžbine*, 85, 211, 230, 237, 336.

ratnih zločinaca, pod komandom potpukovnika Slobodana Stošića⁴ i Miodraga Đorđevića.⁵

6. Sukcesivno, do 2.04.1999. godine, kompletno popunjena 37. mtbr je iz Raške premeštena na Kosovo, "na području Drenice (Glogovac, Klina, Srbica)", kako je i određeno planom "Grom 98."⁶

Preko 4.500 pripadnika 37. mtbr, podeljenih u borbene grupe, uz oklopnu podršku 31 tenka i jednog artiljerijskog divizionsa sa 18 oruđa tipa haubica 105 mm, sa vodom minobacača

4 MKSJ, predmet br. IT-05-87-T, *Tužilac protiv Milutinovića i drugih*, dokazni predmet broj P2671, izjava svedoka Lakića Đorovića data istražiteljima Tužilaštva MKSJ, 1. 09. 2006, paragrafi 22 - 39; MKSJ, predmet br. IT-05-87-T, *Tužilac protiv Milutinovića i drugih*, transkripti svedočenja Lakića Đorovića, 11-13. 03. 2007.; Slobodan Stošić, 1991. kapetan I klase Vojne bezbednosti (VB) JNA – Vojske Jugoslavije (JNA-VJ), na službi u Upravi bezbednosti (UB; VP 9922 Beograd) Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu (SSNO, kasnije Ministarstvo odbrane –MO u SRJ). Jedno vreme, za ubistvo preko 38 civila na Kosovu, bio je osuđen i kaznu zatvora izdržavao u Sremskoj Mitrovici. Načelnik UB SSNO, sredinom 1997.godine, podneo je Vojnom tužiocu u Beogradu krivičnu prijavu protiv Slobodana Stošića, za 17 (sedamnaest) ratnih zločina i najtežih krivičnih dela. Krivična prijava je u tužilaštvu evidentirana kao predmet I VTK broj 86/97. Od 17 inkriminacija, najblaža je ona o odvođenju desetine osuđenih ubica iz zatvora u Sremskoj Mitrovici u najmanje 10 (deset) akcija ubijanja civila u Bosni, u Slavoniji i u Srbiji (u Smederevu). Osuđenim ubicama je davao legitimacije i značke vojne službe bezbednosti, najsavremenije automatsko oružje (puške, automatske pištolje, bombe, samostrele i druga sredstva za tajne likvidacije), davao im odela sa oznakama pripadnosti JNA-VJ, Vojne policije ili drugih, specijalnih jedinica JNA-VJ. Mnogima od njih je dao ilegalno sačinjene odluke o navodnom oslobađanju od odgovornosti, o pomilovanju ili smanjenju ostatka zatvorskih kazni. Takve osuđenike je, u više navrata, odvodio da ubijaju, spaljuju, razaraju, krađu i čine druge zločine. Neke od njih je lično ubijao nakon završenih akcija i prilikom podele plena. Neke od njih je, navodno, snadbeo putnim ispravama i pomogao im da ilegalno napuste zemlju i sada se skrivaju u drugim državama, uz obaveznu da postupaju po Stošićevom zahtevu ili drugih iz VB.

Stošić je u pisanoj izjavi priznao svaku inkriminaciju, vulgarno se izražavajući da su sve te inkriminacije 'pičkin dim' u odnosu na ono što je on učinio sa pukovnikom Radojević Radovanom, Tomić Slobodanom i Kijanović Bogoljubom iz UB SSNO. Priznao je i da je posedovao sredstva za tihu likvidaciju, ali da su ih posedovali i svi drugi pripadnici UB i to u neuporedivo većim količinama, kao i preko 10 (deset) puškomitraljeza, automatskih pušaka, automata i automatskih pištolja raznih modela i kalibara. Tvrdio je da je sva sredstva koja je pribavio iznudama, među kojima i 5 (pet) najnovijih modela automobila marke *Pežo*, poklonio Vojnoj službi bezbednosti za njen praznik – 13. maj. Vilu na Dedinju i *Roleks* od belog zlata dobio je na ratištima, a nešto je dobio i od kineskog vojnog izaslanika, kojemu je radi seksa podvodio srpske devojčice mlađe od 9 godina, pri čemu je napravio kompromitujuće snimke i tako ga prisilio na obaveštajnu saradnju u korist VB.

Uprava vojne bezbednosti je 1998. godine, uputila Stošića, na Kosovo, preko brigade u Raškoj. Na Kosovu je, tokom 1998. i 1999. godine, u selima i naseljima gotovo svih opština, počinio brojna ubistva i druge teške zločine, uz znanje i podršku nadređenih mu iz Vojne bezbednosti: Radojevića, Tomića i Kijanovića. 3.09. 1999. godine, Vojno tužilaštvo odbacilo je krivičnu prijavu načelnika UB SSNO.“

5 MKSJ, predmet br. IT-05-87-T, *Tužilac protiv Milutinovića i drugih*, dokazni predmet broj P2671, izjava svedoka Lakića Đorovića data istražiteljima Tužilaštva MKSJ, 1. 09. 2006, paragraf 38; MKSJ, predmet br. IT-05-87-T, *Tužilac protiv Milutinovića i dr*, transkripti svedočenja Lakića Đorovića, 11. -13. 03. 2007; MKSJ, predmet br. IT-05-87-T, *Tužilac protiv Milutinovića i drugih*, presuda, I, paragrafi 495 do 569, (str.203-230), III, paragrafi 758-764. (str.335-337), i II, paragraf 831 (str. 296 i 297).

6 MKSJ, predmet br. IT-05-87-T, *Tužilac protiv Milutinovića i dr*; dokazni predmet broj 4D00140, Dokument Komande 3. Armije VJ, „Grom 98“, Zapovest za razbijanje DTS i snaga oružane pobune na KiM, DT.br.6034-7/1, 29.07.1998.

82 mm i 120 mm, pod komandom pukovnika Dikovića i njemu podređenih komandanata bataljona i komandira osnovnih jedinica, otpočeli su planirano “čišćenje” prostora Drenice od “šiptarsko terorističkih snaga”.⁷

7. Diković je sudelovao u prisvajanju imovine Albanaca, ne samo sa područja Drenice, nego sa celog Kosova. Sa kopa u Belačevcu, tokom 1998. godine, po Dikovićevom naređenju u Rašku je dovezen jedan bager-kopač, koji je prodat nekom privatnom licu. Tokom NATO bombardovanja, s njegovim znanjem, hiljade skupocenih putničkih automobila, autobusa, kamiona i traktora, prebačeno je i prodato u Novom Pazaru i Raškoj. Za sebe lično je zadržao jedan skupoceni američki *Landrover* i *Mercedes 300*. Oteta i ukradena vozila čuvala su vojne straže u selu Rvati, uz vojne magacine i skladišta kod Novopazarske Banje, opština Novi Pazar. Među oficirima i vojskom se pričalo da je Diković za vreme NATO kampanje postao vlasnik hiljade grla krupne i sitne stoke, otete od kosovskih Albanaca.⁸

II Masovna ubistva na području Kosova gde su bile prisutne jedinice pod komandom Ljubiše Dikovića

Neke borbene grupe 37. mtbr bile su neprekidno prisutne na Kosovu od maja 1998. godine. Kompletna birigada je bila prisutna od 7.03.1999. godine do dolaska međunarodnih snaga, 11. 06.1999. godine. U tom periodu, samostalno ili u sadejstvu sa drugim jedinicama VJ, 37. mtbr pod komandom Ljubiše Dikovića je delovala kao vatrena podrška i priprema za upad jedinica MUP/VJ u albanska sela, u kojima su izvršena brojna masovna ubistva albanskih civila, silovanja, pljačke i uništavanje imovine.

4

1. Staro Čikatovo/Čikatovë e Vjetër, opština Glogovac/Gllogoc

1.1. U ranim jutarnjim satima, 17.04.1999. godine, snage VJ/MUP opkolile su selo Staro Čikatovo/Čikatovë e Vjetër. Nakon nasumičnog granatiranja artiljerijskim oruđima, tenkovskim topovima i minobacačima i dejstva svim raspoloživim naoružanjem po kućama i svim objektima, ušle su u selo oko 6:00 časova. U grupama od 3 do 5, vojnici/policajci su upadali u kuće, premlačivali, zlostavljali, ponižavali i brutalnim postupanjima zastrašivali sve zatečene ukućane, nastojeći da od njih iznude i oduzmu novac, nakit i sve iole vrednije lične stvari. Više lica su teško povredili, a nekoliko ubili u kućama, pred zatečenim ukućanima i komšijama. Preživjele su isterali iz kuća i, neprekidno ih tukući i uz pretnju oružjem, skupili na nekoliko mesta u selu. Najveći broj, uglavnom iz porodice Morina, skupili su u njihovoj mahali Morina. Nakon ponovnog pretresa i premlaćivanja, odvojili su muškarce od žena i dece. Kuće i sve druge objekte u selu su odmah palili. Žene i decu, uz pretnju oružjem, svrstali su u kolonu i proterali iz sela prema Glogovcu/Gllogoc. Neke od izdvojenih muškaraca ubili su odmah, na mestu zaticanja, uglavnom pucajući u njih automatskim oružjem, iz neposredne blizine. Ostale su razdvojili u tri grupe i uterali u dvorišta njihovih rođaka – Yllbera Morine, Ali Morine i Sejdi Morine, i, iz neposredne blizine pucali u njih rafalnom paljbom. Ovom prilikom ubili su više desetina Albanaca iz

7 Baza podataka FHP, svedok X2000.

8 Baza podataka FHP, svedok X2000.

ovog sela, među kojima je 27 pouzdano identifikovano.⁹

2. Ćirez/Qirez, opština Srbica/Skënderaj

Jedinica od oko 100 vojnika i paravojnika, 17.04.1999. godine, oko 7:00 časova, upala je u selo Kožica/Kozhicë. U grupama od 2 ili 3 vojnika, išli su od kuće do kuće i silom i pretnjom oružjem, od ukućana i kod njih zatečenih Albanaca prognanih iz drugih naselja, otimali novac, nakit, dragocenosti i sve druge vrednije lične stvari. Oko 115 kosovskih Albanci – devojaka, žena, dece i starijih žena – zatvorili su u porodičnu kuću Abedina Durmishija. U prizemlju te kuće zatvorili su ukupno 31 ženu i dete. Ubrzo su doveli još oko 88 Albanci i dece i 28 njih zatvorili na prvi, a oko 60 na drugi sprat kuće Abedina Durmishija.

Nakon dva dana, grupa vojnika VJ je iz grupe od 31 žene i deteta u prizemlju, povela 27 žena i dece u selo Ćirez/Qirez. Tu su ih predali grupi od 10 vojnika odevenih u "smeđe crvene maskirne uniforme", koje je predvodio vojni starešina sa oznakama čina na ramenu. Uz pretnje da će ih pobiti zajedno sa decom, oduzeli su im lične isprave, novac i nakit, a potom su ih dvojica vojnika sproveli do nekog ambara i sve ih u njemu zatvorili. Iz grupe zatvorenih nasilno su izdvajali više devojaka i mlađih žena od kojih su neke bile u odmakloj trudnoći (od četvrtog do osmog meseca)¹⁰. Više puta su izvodili žene i devojke izvan ambara i više puta ih prisiljavali na vaginalni polni odnos, a takođe ih i na druge načine seksualno zlostavljali i iskorišćavali. Istoga dana, pet od ovih silovanih devojaka¹¹, kao i tri starije Albanke, Miridije Dibrani, Tahire Shalaku i Fahrije Ademi, izdvojili su iz grupe, izveli su iz ambara i kasnije ih, za sada tačno neutvrđenog dana, ubili i bacili u tri bunara u Ćirezu/Qirez, gde su leševi pronađeni i identifikovani u julu mesecu 1999. godine.¹²

5

9 Baza podataka FHP: 1) Rexhep (Sheremet) Morina (11.07.1938), 2) Brahim (Sheremet) Morina (27.03.1957), 3) Sheremet (Rexhep) Morina (15.05.1971), 4) Avdyl (Hazir) Morina (1938), 5) Emin (Sadri) Morina (20.06.1958), 6) Selim (Sadri) Morina (22.09.1967), 7) Tahir (Zeqir) Morina (27.04.1951), 8) Gani (Haxhi) Morina (21.06.1949), 9) Sylë (Haxhi) Morina (25.03.1935), 10) Beqir (Jashar) Morina (16.05.1943), 11) Daut (Jashar) Morina (13.08.1931), 12) Sabit (Ali) Morina (30.07.1956), 13) Beqir (Zeqir) Morina (08.10.1945), 14) Arif (Zeqir) Morina (12.11.1920), 15) Muharrem (Rrustem) Morina (1912), 16) Kadri (Haradin) Morina (15.05.1937), 17) Isuf (Fetah) Morina (21.12.1948), 18) Bahtir (Hetem) Morina (14.02.1942), 19) Tahir (Hetem) Morina (10.04.1937), 20) Afrim (Bahtir) Morina (15.03.1965), 21) Bajram (Vesel) Makolli (06.10.1925), 22) Florim (Tahir) Morina (07.04.1962), 23) invalidno lice Azem (Bajram) Morina (1930); 24) Zenel (Sylë) Morina (01.02.1930), svi iz sela Staro Ćikatovo/Ćikatovë e Vjetër, 25) Kadri (Tahir) Karagja (22.03.1922), 26) Haxhë (Hazir) Demaku (15.06.1980), iz sela Gornje Obrinje/Obri e Epërme. Ovom prilikom, više lica zadobilo je teške, po život opasne povrede, kojima su neki ubrzo podlegli, a među njima i 27) Merrushe (Hys) Shala (1970), iz sela Stankovce/Sankoc.

10 U cilju zaštite identiteta devojaka i žena koje su preživele, FHP ne navodi njihova imena.

11 Baza podataka FHP: pet silovanih a potom ubijenih mlađih Albanci, devojaka i žena: Zahide Xhema, stara 19 godina; Lumnije Zymberi, stara 20 godina; Antigona Dibrani, stara 20 godina; Bukurije Dibrani, stara 18 godina; Mirishahe Dibrani, stara 17 godina; Xhevahire Rrahmani, stara 33 godine; Fahrije Zymberi i Violeta Shalaku koja je bila u osmom mesecu trudnoće.

12 MKSJ, predmet IT-02-54, *Tužilac protiv Slobodana Miloševića*, dokazni predmet broj P141, izjava svedokinje Xhevahire Rrahmani.

3. Šavarine/Shavarinë, selo Staro Ćikatovo/Ćikatovë e Vjetër

Dana 30.04.1999. godine, oko 5:00 časova, jake snage VJ/MUP opkolile su i nasumično granatirale desetine sela u opštinama Glogovac/Gllogoc i Srbica/Skënderaj. Albanci iz ovih sela panično su napuštali svoje domove, tražeći spas u okolnim šumama i planinama. Žene, deca, stariji i nemoćni, koji nisu uspjeli da napuste sela, skupljali su se u mesne osnovne škole i/ili skrivali u podrumima kuća. Snage SRJ/Srbije su i njih isterale iz sela, a nastavile su potragu za Albancima izbeglim u šume i planine. Mnoge od njih su ubile ili teško ranile, odmah po otkrivanju, na mestima nalaženja ili tokom sprovođenja.

Nekoliko stotina nenaoružanih Albanaca, muškaraca, dece, žena, starijih i nemoćnih osoba, vojnici i policajci su skupili u veće grupe, na više mesta, a potom, premlaćujući ih i pljačkajući im lične stvari, uz pretnju oružjem, sproveli u selo Ćirez/Qirez, opština Srbica/Skënderaj.

3.1. Oko 250 zarobljenih kosovskih Albanaca, uglavnom seljaka, od čega 25 mladih od 18 godina (maloletnika), do ranih večernjih časova toga dana, pripadnici VJ/MUP držali su u dvorištu džamije. Surovo su ih tukli i zastrašivali, pretresali i oduzeli novac, nakit i sve druge vrednije lične stvari. Ismeta (Haxhi) Prokshija (1.05.1964), iz sela Vrbovac/Vrboc, opština Glogovac/Gllogoc, koga su teško povredili pri zarobljavanju, dovezli su u džamiju vezanog na tenku. Neidentifikovani kapetan VJ ubio ga je na gomili stajskog đubriva pri kraju dvorišta džamije, rafalno mu ispalivši pun okvir od trideset metaka u leđa. Vojnici su ga, po kapetanovom naređenju, u tu gomilu i zatrpali¹³. Ismetu Dvoraniju, iz sela Štutica/Shtuticë, opština Glogovac/Gllogoc, jedan od policajaca PJP, vrhom oštrice noža na čelu je urezao krst sa četiri ocila, odnosno ćirilčna slova C, prisilivši sve ostale zarobljene da to gledaju i preteći da i njih čeka isto.

6

3.2. Sutradan, rano ujutru, 1.05.1999. godine, u džamiju su ušli pripadnici PJP i Jedinice za specijalne operacije (JSO) poznati kao Frenkijevci, a među njima i izvesni Ćarli, kao vođa i nadređeni, i Nikci i Đuka, kao njegovi potčinjeni. Jednu grupu Albanaca, oko podneva 1.05. 1999. godine, izdvojili su i kamionom VJ prevezli u Policijsku stanicu Glogovac/Gllogoc. Predali si ih komandiru Draganu Miriću i policajcima te stanice.¹⁴

3.3. Odmah nakon izdvajanja i odvoženja te prve grupe u Policijsku stanicu Glogovac/Gllogoc, pripadnici PJP, među kojima i Slavko, Đura i NN sa nadimkom »Komandir« , oko 14:00 časova 1.05.1999. godine, izdvojili su oko 90 zarobljenih Albanaca. U džamiji su ostavili oko 110, među kojima i 25 maloletnika. Izdvojene zarobljenike pripadnici PJP i VJ ukrcali su u dva kamiona. Jedan je bio vojni, sivo-maslinaste boje, a drugi civilni, žute boje. Zarobljene su odvezli lokalnim putem prema Glogovcu/Gllogoc.

13 Baza podataka FHP: Nakon odlaska neidentifikovanog kapetana VJ i njegove jedinice, 4.05.1999. godine, meštani su sahranili Ismeta (Haxhiu) Prokshi nedaleko od mesta gde je ubijen (rubni deo dvorišta džamije), gde je njegovo telo i pronađeno. Porodica je 11. 09.1999. godine prenela njegovo telo i sahranila na groblju u selu Vrbovac/Vrboc.

14 Baza podataka FHP: Zarobljeni Albanci su, nakon saslušanja u policijskoj stanici Glogovac/Gllogoc odvedeni u zatvore, uglavnom u Prištinu/Prištinë ili Lipljan/Lijpjan. Kasnije je veći broj premešten u KPZ Dubrava kod Istoka, gde su neke, u maju 1999. godine, ubili zatvorski stražari i pripadnici specijalnih policijskih snaga MUP Srbije.

3.4. U vojnom kamionu, na karoseriji sa ogradom, koji se kretao kao prvi, ukrkali su 44 Albanaca. Oko 14:30 časova zaustavili su kamion kod Šavarina/Te Shavarinat [jame i iskopine, nastale iskopavanjima rude za fabriku Feronikl] u ataru sela Staro Čikatovo/Çikatovë e Vjetër. Po naredenjima pripadnika PJP zvanog «komandir», ostali pripadnici PJP i nekoliko vojnika, postrojili su zarobljene Albance neposredno pored ivice jedne od jama i, zajedno i jednovremeno, rafalnom paljbom zapucali u zarobljene Albance, neprekidno pucajući dok se svaki od četrdeset i trojice nije stropoštao u jamu. U jamu su, na gomilu streljanih, bacili i jednog ubijenog u kamionu, a potom ubacili više ručnih bombi. Streljanje je preživio jedino Behar Topila, koji je pao u jamu među prvim streljanim. Nakon određenog vremena, kada je došao svesti i uverio se da nema opasnosti, Topila se izvukao ispod ubijenih.

3.5. Zarobljene Albance na karoseriji civilnog žutog kamiona, koji se kao drugi kretao za vojnim, nakon oko 10 kilometara vožnje, policajci su doveli do Šavarina/Te Shavarinat. Tu su zarobljenici videli kako «policajci», sa udaljenosti od oko 10 metara, rafalnom paljbom pucaju u postrojene Albance i kako se oni stropoštavaju u tu jamu. Dok su ovo gledali i slušali, policajci su im neprekidno govorili da će ih sve streljati. Međutim, nisu ih streljali. Sve su ih odvezli u Policijsku stanicu Glogovac/Gllogoc, gde su ih preuzeli komandir Dragan Mirić i policajci te stanice i priključili ranije privedenim Albancima.

3.6. Grupi Albanaca, koje su od 1.05.1999. godine držali i ispitivali u policijskoj stanici Glogovac/Gllogoc, policajci su, 3.05.1999. godine, priključili još 14 Albanaca iz porodice Veliqi, selo Poluža/Polluzha.¹⁵ 6.05.1999. godine, u policijskoj stanici Glogovac/Gllogoc ukupno je bilo 76 zarobljenih Albanaca. Tog dana, komandir Mirić i policajci PS Glogovac/Gllogoc, predali su pripadnicima Vojne policije svih 76 Albanaca, koji su ih istog dana, nakon brutalnog premlaćivanja predali majoru Puzi, kapetanu Anđelkoviću i drugim oficirima, podoficirima i vojnicima VJ, iz Haubičkog diviziona 105 mm i drugih jedinica VJ, u to vreme stacioniranim u selima Poterk/Peterk, Vukovac/Vukoc i Krajkovo/Krajkovë. Pripadnici ovog diviziona i drugih jedinica VJ, prisilili su ovih 76 kosovskih Albanaca da svakodnevno kopaju rovove, tranšee, saobraćajnice i vrše druge, i po život i zdravlje škodljive poslove.

3.7. Dana 13.05.1999. godine, pripadnici VJ su od 76 zarobljenih Albanaca izdvojili i, u nepoznatom pravcu, u jednom vojnom kamionu, odvezli 13 Albanaca.¹⁶ Neko od vojnih

15 Baza podataka FHP: Bajram Veliqi, njegov sin Besim (23), Bekim (21), Safet (13), Kadri (35), Islam (65), Mustafe (63), Faton (35), Sadik (15), Mexhid (27), Ferat (43), Zenel (21), Milaim (15) i Faik Veliqi (20).

16 Baza podataka FHP; izjava Z.K, FHP-258 (...): Dana 10. maja, ujutro, major Puzo izdvojio je 13 muškaraca iz naše grupe, koje su kamionom odveli u nepoznatom pravcu, nakon čega nestaju. Nakon završetka rata saznalo se, ne znam kako, da su oni bili prinuđeni da rade u masovnim grobnicama, nakon čega su nestali, verovatno su ubijeni, međutim njihova tela nisu pronađena, niti bilo kakav trag koji pokazuje da su oni ubijeni. Ova su imena 13 izdvojenih muškaraca: Besim Veliqi, Zenel Veliqi, Mustafe Veliqi, iz sela Polluzhe, zatim Rrahim Prokshi, Arben Gashi, Ramadan Shala, Selami Dobra, Ismet Dobra zajedno sa sinom čije ime ne znam, iz sela Verbovc, Ferat Krasniqi, Abedin Nika i Shefqet Karacica iz sela Gllanaselle, i Nebi Dervisholli iz sela Gradice. Nas ostale zadržali su u selo Krajkove sve do 15.06. 1999 godine, kada su nas oslobodili. Ja sam odmah otišao u svoje selo – Gllanaselle.

Baza podataka FHP; izjava Rifata Bilallia, FHP-2583: "Ferat Veliqi, koji je bio sa grupom zarobljenika u selo Kajkovu, ispričao mi je da kada su izdvojili 13 muškaraca, jedan vodnik starešina koji je bio odgovoran za tu grupu rekao je da će ti muškarci otvoriti masovne grobnice, i nakon što će završiti sa tim poslom svi će biti

starešina potčinjen majoru Puzoviću zvanom Puza i kapetanu Anđelkoviću iz haubičkog divizionara, pričao je pred preostalim Albancima iz grupe od 76 - da je ovih 13 Albanaca odvedeno u Šavarine/Te Shavarinat u selu Staro Ćikatovo/Ćikatovë e Vjetër, da iskopavaju i premeštaju tela ubijenih Albanaca, a kada su to završili, da su i njih trinaestoricu pobili i sakrili da ih niko ne pronađe.

3.8. U kasnim popodnevnim satima, 1.05.1999. godine, policajci PJP i pripadnici VJ, iz grupe od oko 110 zatvorenih Albanaca preostalih u džamiji u selu Ćirez/Qirez, zadržali su 25 maloletnih Albanaca¹⁷ a ostale, njih preko 70, među kojima i Xhafera Velia, kojeg su odvojili od trinaestogodišnjeg sina Shyqrija, izveli su iz džamije i ukrkali u dva kamiona : jedan vojni, sivo-maslinaste boje i jedan civilni, žute boje. Prvo su ukrcavali na vojni, a potom na civilni kamion. U civilni kamion su, kao zadnjeg iz grupe punoletnih, ukrkali Xhafera Velia. Pre nego što su ga ubacili u kamion, Xhafer je čuo jednog od policajaca kada je rekao vojniku sa nadimkom Bosanac: «Uradite šta hoćete sa tom decom, jer se mi više ne vraćamo sa kamionima.» Kamioni su ispred džamije u Ćirezu/Qirez pošli jednovremeno, a kretali su se lokalnim putem prema Glogovcu/Gllogoc. Ispred je išao vojni kamion i u njemu je bilo oko 40 Albanaca. Civilni kamion žute boje kretao se za vojnim, i u njemu je bilo preko 30 zarobljenih Albanaca, među kojima i Xhafer Velia. Kod Šavarina/Te Shavarinat, na istom mestu gde su istoga dana, nekoliko sati pre, ubili 43 i jednog teško ranili, policajci PJP i pripadnici VJ su zaustavili oba kamiona i iskrkali svih 70 zarobljenih Albanaca. Sve su ih streljali, gotovo na isti način kao i prethodno grupu, s tim što su sada ubijali u grupama od po 10 Albanaca. Dok su zadnjih 10 zarobljenika iz (drugog) civilnog žutog kamiona, privodili jamama za streljanje, naglim odskakanjem u stranu i bekstvom, spasli su se samo dvojica - Bajram Shabani iz sela Daševca/Dashec i Xhafer Velia iz sela Poljance/Polacë.

8

3.9. Svih 25 maloletnih Albanaca, koje su snage VJ/MUP 1.05.1999. godine zadržale u džamiji u selu Ćirez/Qirez, kasnije su nestali i o njihovoj sudbini se nije ništa znalo. Nakon rata, u julu 1999. godine, među pronađenim telima punoletnih Albanaca, ubijenim u popodnevnim satima 1. 05.1999. godine kod Šavarina/Te Shavarinat u selu Staro Ćikatovo/Ćikatovë e Vjetër, pronađena su tela 17 nestalih maloletnika. Do danas su pronađena tela 24 maloletnika¹⁸.

streljani. Uveren sam da se tako i dogodilo. Njihova tela nikada nisu pronađena”

- 17 Baza podataka FHP, izjava Xh.V, FHP-34968 (...): “Među 25 maloletnih Albanaca, koji su izdvojeni i zadržani u džamiji u selu Ćirez/Qirez, bili su i: Nebih (Ali) Salihu i Mustafë (Zeqir) Kahrmani, oba iz sela Baks, Kushtrim (Sokol) Krasniqi, iz sela Gladno Selo/Gllansellë, Hazir (Lah) Dvorani i Burim (Ali) Aliu, oba iz sela Ćirez/Qirez, Ibush (Selman) Gashi, Rafet (Bajram) Rrukiqi, Betim (Beqir) Prokshi, Shpejtim (Rizah) Prokshi, svi četvorica iz sela Vrbovac/Vrboc, Ekrem (Ramadan) Morina, Jetullah (Ilaz) Ademi, Feriz (Ramadan) Ramadani, Safet (Dalip) Sokoli, Fejzë (Zeqir) Zeqiri, Ilir (Rizah) Beqiri, Bajram (Zeqir) Zeqiri, svih sedam iz sela Štutica/Shtuticë, Sami (Sefedin) Shishani, iz sela Novi Poklek/Poklek e Ri, i moj sin Shyqiri.
- 18 Baza podataka FHP: Od 25 nasilno izdvojenih maloletnika i zadržanih u džamiji u selu Ćirez/Qirez, odmah nakon rata pronađena su i identifikovana tela sledećih 18: 1) Shyqri (Xhafer) Velia (05.03.1986), iz sela Poljance/Polac, 2) Nebih (Ali) Salihu (1984) i 3) Mustafë (Zeqir) Kahrmani (1985), oba iz sela Baks; 4) Kushtrim (Sokol) Krasniqi (28.09.1984), iz sela Gladno Selo/Gllansellë; 5) Hazir (Lah) Dvorani (01.07.1983) i 6) Burim (Ali) Aliu (1982), oba iz sela Ćirez/Qirez ; 7) Ibush (Selman) Gashi (23.01.1982), 8) Rafet (Bajram) Rrukiqi (13.02.1983), 9) Betim (Beqir) Prokshi (05.09.1985), 10) Shpejtim (Rizah) Prokshi (15.10.1984), svi četvorica iz sela Vrbovac/Vrboc; 11) Ekrem (Ramadan) Morina (15.10.1983), 12) Jetullah (Ilaz) Ademi

3.10. Od Albanaca za koje je pouzdano utvrđeno da su 30. 04.1999. godine zarobljeni i držani u džamiji u selu Ćirez/Qirez, a sutradan, 1.05.1999. godine, kamionima odvezeni prema Glogovcu/Glogoc i većinom streljani u jamama kod Šavarina/Te Shavarinat, nakon povlačenja srpskih snaga sa Kosova, pronađena su i, DNK analizom i na druge načine, pouzdano identifikovana tela 99 ubijenih, od čega 24 maloletnika, kosovskih Albanaca.¹⁹

- (10.06.1984), 13) Feriz (Ramadan) Ramadani (11.04.1983), 14) Safet (Dalip) Sokoli (21.10.1983), 15) Fejzë (Zeqir) Zeqiri (10.09.1983), 16) Ilir (Rizah) Beqiri (22.09.1982), svih šest iz sela Štutica/Shtuticë, i 17) Sami (Sefedin) Shishani (16.04.1982), iz sela Novi Poklek/Poklek e Ri. Kasnije su identifikovani i posmrtni ostaci: 18) Aziz (Sadik) Heta (25.12.1981) i 19) Xhemajl (Hazir) Tahiraj (1983) obojica iz Starog Ćikatova/ Ćikatovë e Vjetër, 20) Ilir (Shaqir) Sejdiu (12.07.1981) iz Likošana/Likoshan, 21) Islam (Demir) Shaqiri (06.05.1983) iz Prištine/Prishtinë, 22) Lutfi (Daut) Salihu (18.06.1981) iz Ćireza/Qirez, 23) Xhavit (Sefer) Gjinovci (04.08.1983) iz Makrmalja/Makërmal, i 24) Bahri (Ragip) Sokoli (25.08.1981) iz Štutice/Shtuticë.
- 19) Baza podataka FHP: Pouzdano su identifikovani sledećih 99 ubijenih Albanaca, među kojima i 24 maloletnika: 1) Bekim (Murat) Bajraktari (01.09.1970), 2) Arben (Murat) Bajraktari (23.01.1975), 3) Shpend (Ali) Bajraktari (01.05.1971), 4) Xhevdet (Agush) Qorri (10.11.1975), 5) Shpend (Agush) Qorri (24.09.1978), sva petorica iz Glogovca/Glogoc, 6) Shyqri (Xhafer) Veliu (05.03.1986), 7) Hamit (Isuf) Xhani (17.05.1939), 8) Arton (Hamit) Xhani (1980), 9) Tefik (Hamit) Xhani (1966), 10) Qazim (Isuf) Xani (1945), 11) Veton (Qazim) Xani (1980), sva šestorica iz sela Poljance/Polac; 12) Nebih (Ali) Salihu (06.06.1982), 13) Ferat (Tahir) Osmani (1928), 14) Driton (Rrustem) Halili (13.04.1977), 15) Ahmet (Sinan) Musliu (05.02.1981), 16) Mustafë (Zeqir) Kahirmani (28.04.1984), 17) Tahir (Liman) Tahiri (03.01.1936), sva šestorica iz sela Baks, 18) Sokol (Adem) Krasniqi (13.10.1955), 19) Kushtrim (Sokol) Krasniqi (28.04.1984), 20) Halit (Brahim) Maloku (15.04.1946), 21) Nazmi (Tafil) Maloku (19.09.1953), 22) Sabit (Brahim) Maloku (05.06.1950), 23) Deli (Hajdin) Nika (1937), 24) Ahmet Llugani (1964), 25) Hajzer (Isuf) Karaqica (27.07.1965), sva osmorica iz sela Gladno Selo/Gllansellë, 26) Hysni (Alush) Morina (02.11.1976), 27) Izet (Rifat) Elshani (17.01.1974), obojica iz sela Globare/Gllobar, 28) Shpend (Bajram) Cakiqi (05.10.1980), 29) Mehmet (Murat) Dvorani (25.03.1955), 30) Hysni (Idriz) Dvorani (10.08.1971), 31) Haki (Idriz) Dvorani (11.04.1980), 32) Veli (Idriz) Dvorani (05.01.1976), 33) Avni (Idriz) Dvorani (03.10.1974), 34) Hazir (Lah) Dvorani (01.07.1983), 35) Nuhi (Lah) Dvorani (15.07.1975), sva sedmorica iz sela Trstenik/Tërstenik, 36) Faton (Bajram) Shabani (06.06.1980), 37) Bexhet (Deli) Shabani (17.06.1972), 38) Naser (Deli) Shabani (01.10.1960), 39) Xhafer (Ali) Sinani (24.04.1951), sva četvorica iz sela Doševac/Dashec, 40) Ramadan (Mehmet) Rexhepi (01.01.1935), 41) Shaban (Mehmet) Rexhepi (1939), 42) Bajram (Hysen) Aliu (19.03.1953), 43) Ilmi (Rrustem) Aliu (28.05.1947), 44) Burim (Ali) Aliu (1982), 45) Ruzdi (Ilmi) Aliu (1978), 46) Ali (Rrustem) Aliu (12.01.1950), 47) Avni (Alush) Smajli (25.08.1975), 48) Lulzim (Avdyl) Ferati (05.01.1978), sva devetorica iz sela Ćirez/Qirez, 49) Ismet (Haxhi) Prokshi (01.05.1964), 50) Gani (Smajl) Krelani (10.12.1965), 51) Ibush (Selman) Gashi (23.01.1982), 52) Rafet (Bajram) Rrukiqi (13.12.1983), 53) Betim (Beqir) Prokshi (05.09.1985), 54) Shpejtim (Rizah) Prokshi (15.10.1984), 55) Nexhmedin (Rrahim) Prokshi (20.11.1974), 56) Bekim (Tahir) Prokshi (17.05.1976), 57) Rizah (Ramiz) Prokshi (27.02.1955), 58) Xhafer (Avdyl) Gashi (21.07.1954), 59) Adem (Avdyl) Gashi (02.12.1946), sva jedanaestorica iz sela Vrbovac/Vrboc, 60) Izet (Xhelil) Kastrati (22.06.1958), 61) Selman (Feriz) Istogu (17.02.1934), 62) Musa (Selman) Istogu (23.08.1955), 63) Zymer (Hashim) Veliqi (07.07.1955), 64) Agron (Qerim) Veliqi (18.10.1976), sva petorica iz sela Poluža/Poluzhë, 65) Bahtir (Ramadan) Dervishi (15.01.1938), 66) Ekrem (Ramadan) Morina (15.10.1983), 67) Bajram (Latif) Morina (27.06.1958), sva trojica iz sela Staro Ćikatovo/Ćikatovë e Vjetër, 68) Gani (Xheladin) Hajra (25.12.1946), 69) Qamil (Halil) Baliu (31.05.1969), 70) Hamit (Ilaz) Ademi (02.07.1980), 71) Ejup (Zymer) Ademi (10.07.1943), 72) Jetullah (Ilaz) Ademi (10.06.1984), 73) Xhevat (Selim) Ademi (09.11.1979), 74) Muharrem (Ali) Bilalli (15.03.1938), 75) Hetem (Ali) Bilalli (14.07.1948), 76) Bilall (Ali) Bilalli (07.10.1948), 77) Izet (Muharrem) Bilalli (28.12.1970), 78) Milaim (Hetem) Bilalli (01.12.1979), 79) Ramadan (Feriz) Ramadani (19.05.1943), 80) Feriz (Ramadan) Ramadani (11.04.1983), 81) Safet (Dalip) Sokoli (21.10.1983), 82) Bahri (Ragip) Sokoli (25.08.1981), 83) Fejzë (Zeqir) Zeqiri (10.09.1983), 84) Sherif (Fejze) Zeqiri (20.01.1962), 85) Ilir (Rizah) Beqiri (22.09.1982), svih osamnaest iz sela Štutica/Shtuticë, 86) Ilaz (Hisen)

Nuredin (Avdullah) Dvorani, rođen 28.09.1982. godine u Trsteniku/Tërstenik, i dalje se vodi kao nestalo lice.

3.11. Od Albanaca za koje je pouzdano ustanovljeno da su 30.04.1999. godine zarobljeni i držani u džamiji u selu Ćirez/Qirez, a 1.05.1999. godine izvedeni iz džamije, ukrcani u kamione i odvedeni prema Glogovcu/Gllogoc, njih 6 se još uvek vode kao nestali²⁰. Svih 6 su zadnji put viđeni živi 1.05.1999. godine, kod Šavarina/Te Shavarinat u selu Staro Ćikatovo/Ćikatovë e Vjetër).

3.12. Od Albanaca za koje je pouzdano ustanovljeno da su 30.04.1999. godine, bili u džamiji u selu Ćirez/Qirez, a 1.05.1999. godine ukrcani u kamione i kod Šavarina/Te Shavarinat izvedeni na streljanje, preživela su samo trojica, i to: Behar (Ibrahim) Topilla (30. januara 1980), Xhafer Veliu iz sela Poljance/Polac, i Bajram Shabani iz sela Doševac/Dashec, koji je jedini preživeo bez ranjavanja.

4. Vrbovac/Vërboc, opština Glogovac/Gllogoc

U ranim jutarnjim satima, 30.04.1999, jake snage VJ/MUP opkolile su i započele nasumično granatiranje sela Vrbovac/Vërboc. Preko 6.000 Albanaca toga i okolnih sela opštine Glogovac/Gllogoc i opštine Srbica/Skënderaj, koji su se njemu bili sklonili prethodnih dana, u panici su napustili kuće i selo. Pobjegli su u okolne šume. Nakon ulaska u napušteno selo i spaljivanja kuća i objekata u njemu, srpske policijsko-vojne snage sprovele su potragu za izbeglim Albancima. Celoga dana su ulazile u šume, otkrивale i ubijale Albance. Da bi ih isterali iz skrovitih mesta, spaljivali su šume. Žene i decu su izdvajali, sastavljali u veće grupe i sproveli u grad Glogovac/Gllogoc, a potom u konvojima prognali u Makedoniju, a mnoge u Albaniju. U progonu, srpske snage su ubile 92 Albanca iz sela Vrbovac/Vërboc i okolnih sela.²¹

Avdyli (18.05.1943), 87) Islam (Hasan) Hasani (24.12.1952), 88) Shahin (Islam) Hasani (15.02.1976), 89) Tahir (Adem) Azemi (20.02.1940), 90) Rrahman (Shaban) Nura (02.05.1958), 91) Xhemë (Ferat) Sejdiu (17.05.1965), 92) Ilir (Shaqir) Sejdiu (12.07.1981), sva sedmorica iz sela Likošane/Likoshan, 93) Faton (Miftar) Kiqina (29.09.1979), iz sela Banjica/Bajicë, 94) Sami (Sefedin) Shishani (16.04.1982), 95) Arton (Brahim) Shishani (16.06.1980), iz sela Novi Poklek/Poklek e Ri, 96) Afrim (Xhafer) Haziri (22.09.1978), iz sela Krasmirovac, 97) Hashim (Shaqir) Uka (02.09.1937), iz sela Gradica/Gradicë, 98) Jahir (Bajram) Sheqiri (26.06.1947), iz sela Plužina/Pluzhinë, 98) Muharrem (Sylejman) Rexhepi (04.10.1934), 99) Ymer (Hasan) Ahmeti (17.05.1948), obojica iz Prelovca/Prelloc.

20 Baza podataka FHP: 6 kosovskih Albanaca koji su zadnji put viđeni živi 1. 05. 1999. godine, kod Šavarina/Te Shavarinat: 1) Nuredin (Avdullah) Dvorani (28.09.1982), 2) Ymer (Fazli) Dvorani (02.06.1957), obojica iz sela Trstenik/Tërstenik, 3) Florin (Selman) Istogu (04.06.1963), iz sela Poluža/Poluzhë, 4) Beqir (Ahmet) Sejdiu (01.02.1945), iz sela Likošane/Likoshan, 5) Selman (Jonuz) Sejdiu (01.02.1937), iz sela Prelovac/Prelloc, 6) Rrahman (Haxhi) Topilla (25.10.1966), iz Gladnog Sela/Gllanasellë.

21 Baza podataka FHP: 1) Zenel (Islam) Bajrami (01.01.1943), iz sela Baks, 2) Halil (Nasuf) Smajli (01.02.1965), 3) Ismet (Sadik) Rama (11.07.1974) i 4) Isuf (Imer) Ferati (24.07.1956), sva trojica iz sela Ćirez/Qirez, 5) Baki (Shefqet) Hoxha (20.10.1970), 6) Ibrahim (Ismail) Hoxha (14.02.1928) i 7) Sherif (Fejzullah) Jetullahu (13.06.1953), sva trojica iz sela Domanek, 8) Adem (Sefer) Bunjaku (11.04.1948), 9) Avdyli (Daut) Nika (01.01.1931), 10) Bedri (Murat) Bunjaku (27.02.1953), 11) Hasan (Brahim) Krasniqi (06.10.1934), 12) Hisen (Sadik) Krasniqi (21.05.1964), 13) Kadri (Idriz) Nika (15.01.1966), 14) Mehdi (Salih) Krasniqi (16.09.1956), 15) Mexhit (Hazir) Nika (02.01.1979), 16) Nexhmedin (Avdullah) Nika (27.03.1974), 17) Shefqet (Hazir)

5. Baks, opština Srbica/Skënderaj

U ranim jutarnjim satima 30.04.1999. godine, pripadnici VJ/MUP su sa gotovo svih strana opkolile selo Doševac/Dashec u opštini Srbica/Skënderaj. Meštani sela, žene, deca i odrasli, noseći nemoćne, u panici su pobjegli u okolne šume i planine u ataru sela Vrbovac/Vrboc, a potom u atar sela Štutica/Shëtuticë. U jednom kanalu-useku, zbijeni jedan uz drugog, skivali su se 38 nenaoružanih Albanaca, uglavnom iz sela Doševac/Dashec, među kojima i Shabani (Bajram) Faton (6.06.1980), Shabani (Deli) Bexhet (17.06.1972), Shabani (Deli) Naser (01.10.1960) i Bajram Shabani. Među njima je bilo i prognanih iz drugih sela, među kojima i Rahim Ferizi, Nazif Ferizi, Driton Ferizi i Ymer Rexha, svi iz sela Baks. Ubrzo, na oko 40 metara, do kanala su stigli jedan tenk i kamion iz kojeg se iskrcala grupa vojnika VJ. Vojnici su, uz povike “evo terorista, ubij teroriste”, rafalnom paljbom zapucali na grupu Albanaca i na mestu ubili Ymera Rexhu, iz sela Baks. Preživele su, nakon što

Nika (22.12.1962), 18) Sylejman (Islam) Krasniqi (03.12.1963) i 19) Zeqir (Hetem) Topilla (19.12.1977), sva dvanaestorica iz Gladnog Sela/Gllanasellë, 20) Rexhep (Ymer) Elshani (17.03.1941), iz Globara/Gllobar, 21) Bekim (Hamze) Elezi (18.05.1972) i 22) Ismet (Hamze) Elezi (12.09.1964), obojica iz Glogovca/Gllogoc, 23) Shefqet (Rrahim) Hysenaj (28.11.1967), iz Gornjeg Obrinja/Obri e Epërme, 24) Hamdi (Miftar) Ademi (14.12.1940) i 25) Zeqir (Ali) Shabani (01.01.1930), obojica iz sela Kožica/Kozhicë, 26) Xhevdet (Imer) Shala (27.11.1983) iz Krajikova/Krajikovë, 27) Ramadan (Ali) Aliqkaj (26.10.1933) iz sela Lauša/Llaushë, 28) Ilaz (Smail) Smajli (01.12.1950) iz sela Likošane/Likoshan, 29) Bajram (Mehmet) Aliu (01.01.1968) iz sela Likovac/Likoc, 30) Sefer (Istref) Gjinovci (01.01.1951) i 31) Selman (Istref) Gjinovci (01.01.1939), obojica iz sela Makrmalj/Makërmal, 32) Jahir (Bajram) Osmani (01.01.1948) iz sela Plužina/Plluzhinë, 33) Muhamet (Rrahman) Haxhiu (15.12.1964) iz sela Poklek, 34) Ibush (Shefqet) Istogu (19.05.1930) i 35) Zene (Shefqet) Istogu (13.01.1937), obojica iz sela Poluža/Polluzhë, 36) Dibran (Ahmet) Kabashi (01.05.1981), 37) Ekrem (Latif) Kerolli (25.03.1981), obojica iz sela Poljance/Polac, 38) Naser (Liman) Sejdiu (10.04.1972) iz sela Prelovac/Prelloc, 39) Bastri (Sadri) Deliu (30.05.1981) iz sela Rezala/Rezallë, 40) Agim (Sadri) Dervishi (01.01.1960) i 41) Besim (Fazli) Muzhaku (01.01.1976), obojica iz Starog Çikatova/Çikatovë e Vjëtër, 42) Lulzim (Ahmet) Tahiri (18.06.1967) iz sela Trdevac/Tërdec, 43) Ferat (Xhafer) Dvorani (02.06.1968), 44) Imer (Fazli) Dvorani (02.06.1957) i 45) Lumni (Idriz) Dvorani (08.04.1978), sva trojica iz sela Trstenik/Tërtstenik, 46) Adem (Shaban) Krelani (07.11.1974), 47) Ahmet (Jashar) Dobra (12.02.1937), 48) Ahmet (Ilmi) Istogu (19.04.1964), 49) Azem (Ramadan) Kastrati (27.12.1932), 50) Behlul (Avdi) Prokshi (02.05.1945), 51) Beqir (Hysen) Kastrati (05.05.1952), 52) Burim (Murat) Gllareva (01.01.1981), 53) Demir (Rexhep) Prokshi (13.06.1971), 54) Fahri (Benxhet) Gllareva (07.02.1974), 55) Florim (Bali) Gllareva (04.02.1967), 56) Haki (Behlul) Prokshi (14.08.1974), 57) Halil (Hisen) Gllareva (02.03.1969), 58) Halim (Qamil) Gashi (01.01.1930), 59) Ibrahim (Mehmet) Kastrati (01.02.1969), 60) Ibush (Rexhep) Gllareva (01.01.1940), 61) Ibush (Habib) Shala (03.07.1967), 62) Idriz (Adem) Gllareva (01.01.1930), 63) Islam () Kastrati (), 64) Jahir (Hajrush) Gllareva (01.01.1955), 65) Luan (Selim) Kastrati (18.09.1970), 66) Mehdi (Kadri) Gllareva (15.03.1965), 67) Milaim (Ilmi) Istogu (02.01.1973), 68) Muhamet (Osman) Shala (30.03.1955), 69) Muhamet (Brahim) Tafaleci (09.08.1969), 70) Murat (Idriz) Gllareva (01.01.1958), 71) Mustafe (Xheladin) Shala (01.01.1931), 72) Nexhmedin (Salih) Gllareva (02.06.1967), 73) Osman (Adem) Gllareva (01.02.1938), 74) Osman (Hasan) Kastrati (15.06.1944), 75) Ramadan (Rizah) Gllareva (01.01.1950), 76) Ramadan (Behram) Rrukiqi (01.01.1934), 77) Ramadan (Xhafer) Shala (30.04.1979), 78) Rexhep (Sefer) Tafaleci (25.05.1981), 79) Remzi (Rame) Gllareva (04.09.1956), 80) Rexhep (Muhamet) Kastrati (07.08.1980), 81) Safet (Idriz) Gllareva (01.01.1965), 82) Selman (Beqir) Gashi (21.02.1940), 83) Shaip (Smajl) Gllareva (31.12.1963), 84) Sinan (Halim) Gashi (08.04.1955), 85) Smail (Beqir) Gashi (27.12.1947), 86) Smajl (Rame) Gllareva (01.01.1936), 87) Sylejman (Fevzi) Gllareva (26.04.1980), 88) Tahir (Mursel) Prokshi (18.12.1946), 89) Valon (Imer) Rrukiqi (01.01.1974), 90) Vehbi (Kadri) Gllareva (02.03.1969), 91) Ymer (Jetullah) Zhushi (24.09.1964) i 92) Zeqir (Shaqir) Gashi (07.02.1951), svih 47 žrtava iz sela Vrbovac/Vrboc.

su ih premlatili, pretresli i oduzeli im novac, nakit i sve druge iole vrednije stvari, uz pretnju oružjem, poterali prema prema selu Baks. U selu Baks, grupa vojnika koju je predvodio vojnik Milija, nepoznatog prezmena, po njegovom naređenju, ubila je osam kosovskih Albanaca. Kada su stigli, pripadnici VJ/MUP su postrojili i streljali svu osmoricu, naočigled mnogih zarobljenih Albanaca. Dana 3.05.1999. seljani su sahranili tela nedaleko od mesta streljanja.²²

6. Donja Sudimlja/Studime e Epërme, opština Vučitrn/Vushtrri

Albance iz sela Donja Sudimlja/Studime e Epërme, oko 4:00 časova 31.05.1999. godine, uznemirile su i zaplašile dve izuzetno snažne detonacije. Ubrzo su saznali i da su to eksplodirale dve avio-bombe NATO bačene na staru vojnu kasarnu VJ u Vučitrnu/Vushtrri. Ubrzo, artiljerijske i minobacačke snage 37. mtbr otpočele su granatiranje. Za manje od jednog časa, policajci PJP, podeljeni u grupama od po 2-3 policajca, upadali su u albanske kuće. Premlačivali su i zastrašivali ukućane, otimali im novac, nakit i dragocenosti, a potom ih izbacivali iz kuća i proterivali iz sela. Ovom prilikom, policajci PJP i policajci redovnog sastava MUP-a Srbije ubili su desetina Albanaca, među kojima i 12 članova porodice Gerxhaliu: Xhemajla Gerxhaliu, Seladina Gerxhaliu i njegovog sina Shabana Gerxhaliu, Seladinovu suprugu Fexhrije Gerxhaliu (1954), te njihovo petoro maloletne dece - Muharrema Gerxhaliu (1985), Mexhita Gerxhaliu (1987), Abdurrahman Gerxhaliu (1989), Mybera Gerxhaliu (1988), Sabahudina Gerxhaliu (1992), te Salihe Gerxhaliu (rođena 1918), Sofije Gerxhaliu (rođena 1963) i Safeta Gerxhaliu (rođenog 1988), svi iz sela Donja Sudimlja/Studime e Epërme. Rodaci 12 ubijenih, istoga dana skupili su njihova tela i sve ih sahranili na njihovom porodičnom groblju.²³

12

7. Izbica/Izbičë, opština Srbica/ Skenderaj

Dana 27.03.1999. godine, snage VJ granatirale su selo Izbica/Izbičë. Najmanje 4.500 meštana i raseljenih lica potražilo je utočište na jednoj poljani na rubnom delu Izbice/Izbičë. Dana 28. 03.1999. godine, pripadnici PJP opkolili su seljane, a zatim im prišli tražeći novac. Prema iskazima trojice očevidaca, Milazima Thačija, Mustafe Drage i Sadika Januzija, koje je MKSJ prihvatilo kao verodostojne, nakon što je ljudima oduzet novac, policajci su odvojili muškarce od žena i dece. Nakon prebrojavanja izdvojenih muškaraca, uglavnom starijih, pripadnici PJP su ih podelili u dve grupe. Thači je bio u manjoj grupi, koju su činila 33 muškarca, dok su Draga i Januzi bili u većoj grupi od oko 70 muškaraca. Thačijeva grupa je u pratnji jednog policajca odvedena do jednog kanala, na 200 metara od poljane. Thači je bio prvi u vrsti. Svi su bili okrenuti prema šumi, udaljenoj samo nekoliko metara. Pripadnici PJP-a su otvorili vatru na postrojene albanske muškarce. Streljanje su preživeli još dvojica muškaraca osim Thačija.²⁴

22 Baza podataka FHP: dve izjave B.S, FHP-14920 i FHP-20291: „Osam Albanaca su ubijeni po narednju vojnika Milije: 1) Halit (Qerim) Haliti (01.05.1946) i 2) Mehmet (Sherif) Mehmeti (25.02.1946), obojica iz Štrubulova/Shterbullovë; 3) Feti (Daut) Sofi (19.10.1959) iz Glogovca/Gllogoc; 4) Fidaim (Kamer) Zena (06.03.1969) iz sela Štutica/Shtuticë; 5) Bexhet (Deli) Shabani (17.06.1972) iz sela Doševac/Dashec; 6) Rrahim (Habib) Ferizi (28.09.1981) i 7) Nazif (Habib) Ferizi (08.09.1984), obojica iz Ćireza/Qirez i 8) Driton (Hajriz) Bajrami (1.10.1983), iz sela Baks.“

23 MKSJ, predmet br.IT-05-87-T, *Tužilac Protiv Milutinovića i drugih*, dokazni predmet broj P02257, Baza podataka FHP: izjava F.B, FHP-2871; izjava F.G, FHP-20639; izjava Sh.G, FHP-12467.

24 MKSJ, predmet br. IT-05-87-T, *Tužilac protiv Milutinovića i drugih*, dokazni predmet broj P02246, izjava

Druga grupa muškaraca, u kojoj su bili Draga i Januzi, odvedena je 500 metara uzbrdo od pomenute poljane. Grupu je pratilo oko 30 pripadnika PJP. Draga se nalazio u sredini grupe. Čim je počela pucnjava, srušio se na zemlju, a jedan njegov rođak je pao preko njega. Nakon prestanka pucnjave Draga, koji nije bio ranjen, ležao je mirno 20 do 30 minuta i za to vreme video kako policajci pale kuće u Izbici/Izbičë. Januzi je opisao isti događaj u svojoj izjavi svedoka i objasnio da je ostao živ zahvaljujući tome da je pao na zemlju pre nego što je pogoden i zato što su preko njega pala tri tela.²⁵ Draga je video kada su ubijena dva starca i dve starice, zato što nisu mogli da hodaju. Jedna od njih bila je sedamdesetogodišnja starica Zoje Osmani, koja je pronađena izgorela u prikolici traktora.

Na osnovu sudskomedicinskih izveštaja s lokacije masovne grobnice Petrovo selo, spiska nestalih lica Kancelarije UNMIK-a za nestala lica (OMPF), svedočenja i spiska koji je predao sudu Liri Loshi, broj žrtava u Izbici/Izbičë, koji se vezuje za napad VJ/MUP 28.03.1999. godine, iznosi 119.²⁶ Još nekoliko tela je pronađeno na drugim lokacijama u Izbici/Izbičë. Ubijeni muškarci bili su uglavnom stariji ljudi, prosečne životne dobi između 60 i 70 godina. Kombinovani iskazi trojice preživelih, koji su svedočili u MKSJ, pokazuju da je streljanje preživelo ukupno 14 muškaraca.²⁷ Pripadnici OVK su tela ubijenih pokopali u 127 grobova, u neposrednoj blizini poljane gde su se rasljeni ljudi okupili pre dolaska srpskih snaga. Među 127 pokopanih bila su i dva vojnika OVK, Hamdi (Ajet) Doqi (15.05.1955) iz sela Krnjince/Kërnice i Sami (Jashar) Loshi (1974) iz sela Padalište/Padalishtë.²⁸ Po povratku u Izbicu/Izbičë, seljani nisu pronašli ni grobove ni tela. Snage VJ/MUP premestile su tela pre ulaska NATO snaga na Kosovo. Većina tela je premeštena na groblje u Kosovskoj Mitrovici, dok je izvestan broj prebačen u Srbiju i pokopan u tajne grobnice, na policijskom terenu u Petrovom Selu.

Više naređenja i borbenih izveštaja VJ, koji čine spis predmeta IT-05-87-T, potvrđuju da se u vreme ubistva u selu Izbica/Izbičë izvodila zajednička akcija VJ/MUP. Snage VJ koje su učestvovala u operaciji uništenja “šiptarsko-terorističkih snaga” u opštini Srbica/Skenderaj bile su 37. i 125 brigada. U akciji je učestvovalo sedam PJP četa, od kojih su dve imale zadatak da svoje aktivnosti koordiniraju sa 37. motorizovanom brigadom. Diković je pred sudom najpre tvrdio da njegove jedinice nikada nisu naišle na civile na području Izbice/Izbičë²⁹, međutim, kasnije je izjavio da su u samoj Izbici/Izbičë “prekidali [...] dejstva, izvodili ljude”, i dodao da se tada ispred njega nalazila neka jedinica MUP.²⁹ Kasnije je ponovo potvrdio taj kontakt sa civilima.³⁰

13

svedoka Milazim Thaçi.

25 MKSJ, predmet br. IT-05-87-T, *Tužilac protiv Milutinovića i drugih*, dokazni predmet broj P2525, izjava svedoka Sadik Januzi.

26 MKSJ, predmet br. IT-05-87-T, *Tužilac protiv Milutinovića i drugih*, Presuda, str. 228-265.

27 MKSJ, predmet br. IT-05-87-T, *Tužilac protiv Milutinovića i drugih*, Presuda, str. 211.

28 MKSJ, predmet br. IT-05-87-T, *Tužilac protiv Milutinovića i drugih*, dokazni predmet broj P02436, izjava svedoka Liri Loshi.

29 MKSJ, predmet br. IT-05-87-T, *Tužilac protiv Milutinovića i drugih*, transkripti svedočenja Ljubiše Dikovića, 11.12.2007.

30 MKSJ, predmet br. IT-05-87-T, *Tužilac protiv Milutinovića i drugih*, transkripti svedočenja Ljubiše Dikovića, 11.12.2007.

8. Relevantni zaključci iz presude u predmetu IT-05-87-T, *Tužilac protiv Milutinovića i drugih*

Paragraf 562. “U vezi s optužbama vezanim za seksualna zlostavljanja u selu Čirez/ Qirez negde sredinom aprila 1999. godine, neposredne dokaze predočila su dva očevica, odnosno Xhevahire Rrahmani i svedokinja K24. Njihova svedočenja najvećim delom nisu osporavana i ona se, osim nekih protivrečnosti u pogledu identifikovanja uniformi izvršilaca tih krivičnih dela, opšte uzevši, podudaraju. Veće je takođe prihvatilo određene forenzičke informacije relevantne za sudbinu nekih od navedenih žrtava, koje se podudaraju sa iskazima svedokinja Rrahmani i K24. Veće stoga prihvata njihova svedočenja.”

Paragraf 564. –“Veće je čulo iskaze i jednog broja svedoka koji su bili u sastavu VJ ili MUP, kao što su Ljubiša Diković, Slađan Pantić, Petar Damjanac, Nebojša Bogunović i Dragan Živanović, čija se svedočenja kose s određenim aspektima iskaza svedoka tužilaštva u vezi sa Srbicom. Delovi njihovih svedočenja koji se smatraju pouzdanim iznose se u daljem tekstu.”

Paragraf 568. “Pred Većem su izneti dokazi i o razmeštanju i kretanju snaga SRJ/Srbije u opštini Srbica pre NATO bombardovanja. Pojačanja PJP iz Srbije bila su stacionirana u fabrici ‘Feronikl’ u Glogovcu još od maja 1998. godine, a snage VJ i MUP bile su koncentrisane nedaleko od sela Poljance, smeštenog u blizini mesta Srbica. Prema rečima optuženog Lazarevića, zajedničke operacije VJ i MUP 1999. godine bile su daleko manjeg obima nego 1998. godine i vodile su se u ‘žarištima’ OVK kao što su područje Drenice i šire područje planine Čičavica. U tim akcijama, MUP se direktno sukobljava s OVK, a VJ ih je podržavao ‘pokretom, manevrom i vatrom.”

Paragraf 569. “Ljubiša Diković, koji je bio komandant 37. motorizovane brigade VJ i čija je zona odgovornosti obuhvatala Drenicu, posvedočio je da je jedna borbena grupa iz njegove brigade, Bobrena grupa 37, tamo stigla 7.03.1999. godine, dok im se ostatak brigade, ojačan s oko 100-150 dobrovoljaca, pridružio početkom aprila.”

Paragraf 570. “Dragan Živanović, komandant 125. motorizovane brigade koji je u to vreme takođe bio na tom području, posvedočio je da su se u drugoj polovini marta 1999. godine intenzivirali napadi OVK na snage VJ u rejonu Drenice. Dana 18.03.1999. godine, optuženi Lazarević sačinio je plan izvođenja akcije za razbijanje OVK u rejonu severne Drenice i Podujeva. Dana 19.03, Zajednička komanda izdala je naređenje kojim se jedinicama 37. motorizovane brigade nalaže da, zajedno s jedinicama iz 125. motorizovane brigade i jedinicama PJP iz Kosovske Mitrovice i Peći, napadnu OVK duž pravca sela Mikušnica/Mikushnicë, Donje Prekaze, Poljance, oko tri kilometra od Čireza. Kao što stoji u Dikovićevom Dnevnom operativnom izveštaju od 20. 03.1999. godine, jedinice 37. motorizovane brigade “angažuj[u] se na suzbijanju terorizma pravcem: s. Balinci-s. Ljubovac-s. Poljance [...] po naređenju komandanta PrK”. Zajedničke snage stigle su na to područje negde oko 20. ili 21. marta 1999. godine. Tada nisu videle civile. U operaciji razaranja rovova OVK i drugih utvrđenih vatrenih položaja korišćeno je šest tenkova. Jedinice 125. motorizovane brigade trebalo je da formiraju komandno mesto u fabrici municije u Srbici i u koordinisanoj akciji 37. motorizovane brigade i snaga MUP

14

trebalo je da izvrše deblokadu pravca Klina-Srbica i mesta Srbica. Zatim je trebalo da nastave akciju i razbiju snage OVK na područjima Donje Prekaze i Poljance.”

Paragraf 594. “Više naređenja i borbenih izveštaja VJ usvojenih u spis potvrđuje da se u vreme ubistava u Izbici u opštini Srbica izvodila zajednička akcija VJ/MUP. Dana 22. marta 1999. godine Zajednička komanda izdala je ‘odluku, za uništenje ‘ŠTS, u rejonu Donje Drenice. ‘Odluka, je predviđala napad u istočnom delu Srbije, na pravcu sela Poljance/ Polac-Trstenik-Prelovac-Likošane. Snage VJ koje su učestvovala u tom napadu u opštini Srbica bile su 37. i 125. motorizovana brigada. U akciji je učestvovalo sedam PJP četa, od kojih su dve trebale da se koordinišu sa 37. motorizovanom brigadom.”

Paragraf 595. “Dana 24. marta 1999. godine, Zajednička komanda izdala je još jedno naređenje jedinicama VJ da pruže podršku MUP u razbijanju i uništenju ‘ŠTS’ u rejonu Drenice (u daljem tekstu: Operacija Drenica). Prema tom naređenju, cilj je bio da se blokira , ŠTS’ u širem rejonu više sela, uključujući sela Kladernica, Turićevac, Voćnjak i Broćna. Diković je postupio prema tom naređenju, premestivši svoje komandno mesto na područje Rudnika, sela na severozapadu opštine Srbica. On je takođe svoju borbenu grupu angažovao duž pravca sela Rudnik, Vitak, Kladernica, Voćnjak i Broćna, kao što je zabeleženo u naređenju i dnevnim operativnim izveštajima brigade.

Borbena grupa je bila u tom rejonu nekoliko dana i zaustavila se na jednom mestu iznad Voćnjaka. Diković je posvedočio da se borbena grupa sukobila s OVK u navedenoj zoni pružajući podršku MUP i da je verovatno koristila tenkove kako bi uništila vatrene položaje koje je OVK formirao na pravcu napada.”

Paragraf 598. “U Izveštaju od 28. marta takođe je zabeleženo: ‘U narednim dejstvima u rejonu s-Voćnjaka očekujemo zbegove sa više hiljada civila’”. Zato je Diković tražio uputstva ‘za postupak sa istima jer jedinica nema snage i sredstava za blokiranje zbegova i sprovođenje van zone b/d’.

Objasnio je da je jednostavno izneo mogućnost koja mu je izgledala realna s obzirom na velik broj snaga OVK na datom području i njihovu strategiju korišćenja civila kao štita. Na osnovu ovog zahteva bio je poslat jedan oficir iz Prištinskog korpusa koji je Dikoviću rekao da, u slučaju da se pojave civili, njegova jedinica treba da obustavi svoja dejstva i pošalje ih obezbeđenim pravcem na neko bezbedno područje. Za to bi bio zadužen MUP, koji bi i pomagao civilima. Na pitanje da li se to ikada dogodilo, Diković je prvo rekao da njegova borbena grupa nije nikada naišla na civile na tom području. Međutim, kasnije je izjavio **da su u samoj Izbici ‘prekidali [...] dejstva, izvodili ljude’**, i dodao da se tada ispred njega nalazila neka jedinica MUP. Kasnije je ponovo potvrdio taj kontakt sa civilima rekavši da je zaustavio akciju zato što su snage naišle na civile na području Izbice i da je zbog toga krenuo natrag prema Srbici umesto da produži prema Broćni, kao što je bilo predviđeno.”

Paragraf 601. “Dikoviću, koji je sa svojom jedinicom bio u širem rejonu Izbice 27. i 28. marta 1999. godine, postavljeno je pitanje da li su on ili njegove snage ikad učestvovali u uklanjanju tela iz grobova u Izbici i da li je on ikada učestvovao u nekoj za

to vezanoj istrazi. On je odgovorio da ne zna za masovnu grobnicu u Izbici, da nikada nije učestvovao u istražnim radnjama u vezi s nekom masovnom grobnicom niti da je ikada bio za tako nešto ovlašćen”.

Paragraf 605. “ Veću je dostavljen obiman forenzički materijal relevantan za identitet lica ubijenih u Izbici. Ti dokazi su pripremani u različito vreme i na različitim lokacijama, zbog uklanjanja tela iz grobova u Izbici. Izveštaji takođe pokazuju da je izvestan broj od 118 žrtava iz Izbice navedenih u Prilogu F, osim jedne koja nije navedena, završio u Petrovom Selu, dok su ostali pokopani na groblju u Kosovskoj Mitrovici. Konkretna analiza svih dokaza vezanih za svaku pojedinu navedenu žrtvu može se pronaći u Dodatku A Presude.”

Paragraf 614. “ Velik broj žrtava iz Izbice pokopan je u Kosovskoj Mitrovici, a ne u Petrovom Selu. Jon Sterenberg, šef Odeljenja MKNL za iskopavanje i pregled, posvedočio je da je MKNL takođe sproveo DNK analizu u cilju identifikovanja posmrtnih ostataka lica pokopanih na Kosovu. Uzorke ostataka MKNL-u dostavio je UNMIK kako bi im se omogućilo da, za svrhe identifikovanja, uporede DNK s uzorcima rodbine. Na osnovu poređenja uzoraka identifikovano je više žrtava u Izbici.”

Paragraf 622. “Neposredne dokaze u vezi s optužbama za seksualno zlostavljanje u selu Ćirez negde sredinom aprila 1999. godine iznele su dve svedokinje, odnosno Xhevahire Rrahmani i svedokinja K24.”

16

Paragraf 633. “Poslednji put kad su izveli pet devojaka, vojnici su žicom zavezali vrata od štale. Ubrzo je došao onaj plavokosi vojnik i rekao Miridije Dibrani, Tahire Shalaku (majka Rrahmanijeve) i Fahrije Ademi da pođu s njim. Uradile su što im je rekao, vrata su zatim zatvorena i svedokinja K24 i Rrahmanijeva čule su tri pucnja. Nijedna od osam žena nije više nikada viđena živa. Rrahmani je posvedočila da je petnaestak minuta kasnije jedan vojnik, kog ranije nisu videle i koji je nosio istu vrstu crne i smeđe uniforme, došao u štalu i rekao ženama da se vrate u Kožicu.”

Paragraf 640 “(...) Dana 21. aprila, prema jednom drugom izveštaju koji je Diković poslao Komandi Prištinskog korpusa, 3. motorizovani bataljon 37. motorizovane brigade nalazio se na području Ćireza. U izveštaju se takođe pominje činjenica da snage MUP u tom rejonu nisu učestvovala ni u jednoj akciji i da nisu preduzele ništa da bi kontrolisale teritoriju, već su se njeni pripadnici uglavnom bavili ‘klanjem stoke i prikupljanjem ratnog plena.”

Paragraf 644. “Diković je prihvatio da su, uprkos svim njegovim preduzetim merama, neki njegovi vojnici ipak počinili zločine u prvoj polovini aprila. Evidencija Prištinskog korpusa pokazuje da je od 10. do 15. aprila više lica iz Dikovićeve jedinice učestvovalo u ubijanju muškaraca kosovskih Albanaca na području Gornje Kline, nakon čega su se rešavali leševa bacajući ih u bunare. Evidencija takođe pokazuje da je jedan drugi čovek, dobrovoljac iz Dikovićeve jedinice, u selu Krasimirovac/Krasimirofc i njegovoj okolini, nedaleko od Ćireza, ubio više muškaraca kosovskih Albanaca i odvodio žene iz izbegličkih kolona.”

Fond za humanitarno pravo

Prilog

HLIndexOut: 019-3173-1
Beograd, 23. januar 2012

Prilog sadrži izvode iz javno dostupnih dokumenata VJ, koja dodatno potvrđuju navode FHP-a, iznete u *Dosijeu Ljubiša Diković*, objavljenom 23.01.2012. godine, o prisustvu jedinica 37.mtbr VJ na području Drenice na Kosovu, gde su se dogodila masovna ubistva albanskih civila i druge teške povrede međunarodnog humanitarnog prava.

Deo Priloga je i Redovni borbeni izveštaj 37.mtbr o izlasku jedinice 27.03.1999. godine na tt.692, koju preživeli žrtve identifikuju kao polje Vragodol/Vrogodoll, gde su vojnici streljali 22 albanska muškarca, od kojih su četvorica preživela.

Osim toga, u Prilogu su i izveštaji sa potpisom komandanta 37.mtbr o uspostavljenju kontroli nad albanskim civilnim stanovništvom u selima opština Glogovac/Gllogoc i Srbica/Skënderaj, i istoimenim gradovima, nakon što je nekoliko hiljada Albanaca proterano iz tog područja, i najmanje 250 ubijeno, iako nisu uzimali učešće u neprijateljstvima.

Plan „Grom 98“, zapovest 3. Armije VJ, čiji je izvod takođe deo Priloga, a u celini dostupan na web sajtu FHP-a i javnoj Bazi podataka MKSJ, pokazuje da su neke borbene grupe 37.mtbr još u julu 1998. godine dobile vrlo konkretne zadatke „za razbijanje DTS i snaga oružane pobune na KiM“.

Da Ljubiša Diković nije bio uzoran oficir ni u odnosu na svoje vojnike, što ga ne preporučuje za načelnika Generalštaba, govori i dokument Komande Prištinskog korpusa, u kojem osuđeni general Vladimir Lazarević, komandant PrK, povodom pogibije dvojice vojnika 37.mtbr, 29.04.1999. godine u napadu NATO avijacije, upozorava Dikovića da je uzrok pogibije nedisciplinarnost i nepoštovanje naredjenja o „neprekidnom komandovanju.“

Komandant 37. mtbr je znao [morao je znati] da se „razbijanje ŠTS“ odvija granatiranjem sela, proterivanjem stanovništva, pljačkama, silovanjem i nezakonitim ubistvima albanskih civila. Zločini su se ponavljali, od jedne do druge akcije za „razbijanje i uništenje ŠTS“. O njima i odnosu sa Zajedničkom komandom za KiM, Ljubiša Diković je trebalo da progovori posle smene Slobodana Miloševića. On to nije učinio, nego je kao svedok odbrane generala Lazarevića, u predmetu *Tužilac protiv M. Milutinovića i drugih*, branio optužene generale i poricao da je znao za zločine i masovne grobnice u njegovoj zoni odgovornosti.

1. Napredovanje u službi

Čin majora VJ dobio je 1994. godine, za zasluge u odbrani domovine od „napada muslimanskih

ekstremista iz Skelana, Srebrenice i Bratunca“, na poziciji komandanta 16. Graničnog bataljona VJ³¹. Čin potpukovnika dobije 1998. godine, kada je Komanda 3. Armije donela plan „Grom 98“.

Načelnik štaba 37.mtbr postao je 1998. godine.

Komandant 37.mtbr postao je 3. novembra 1998. godine.³²

Vanredno je unapređen u čin pukovnika, početkom marta 1999. godine³³.

U ime 37. mtbr. primio je Orden Narodnog heroja 16.06.1999. godine, dodeljen ukazom predsednika tadašnje SRJ Slobodana Miloševića.

Čin general-majora Vojske Srbije dobio je 2005. godine.³⁴

Čin general-potpukovnika, 2009. godine.³⁵

2. Pogibija dva vojnika 37. mtbr

Dana 29.04.1999. godine, između 15,00 i 16.00 časova, u rejonu sela Orlate, u napadu NATO avijacije, poginuli su dva pripadnika 37.mtbr [Đorđe Dunjić i Ljubinko Đorđević – identifikacija identiteta FHP]. Istog dana, komandant Pr. Korpusa, general-major Vladimir Lazarević, pod oznakom vrlo hitno, uputio je komandi 37.mtbr naređenje o preduzimanju mera odgovornosti zbog ugrožavanje bezbednosti ljudstva i jedinica.

„Ocenjujem da je uzrok pogibije vojnika krajnja nedisciplinacija dela sastava 37.mtbr i neizvršavanje mojih naređenja o potpunoj kontroli nad svim sastavima i neprekidnom komandovanju jedinicama.“³⁶

3. Zadatak 37. mtbr, predviđen planom „Grom 98“³⁷

Dokumentom „Grom 98“, od 29.07.1998. godine, koji je potpisao komandant 3. Armije VJ, general-potpukovnik Dušan Samaržić, izvršena je raspodela zadataka jedinica Prištinskog korpusa. U prvoj fazi, celokupni sastav PrK, uključujući Borbeni grupu 37/37.mtbr-2.A, trebalo je da nastavi da obezbeđuje državnu granicu prema Albaniji i Makedoniji, štiti jedinice i vojne objekte od dejstava „DTG“, obezbeđuje prohodnost komunikacija za snabdevanje jedinica, i u sadejstvu sa snagama MUP Srbije da učestvuje u razbijanju i uništenju „TŠS“ u zoni odgovornosti.

4. Zadatak 37. mtbr od 7.03.1999.

„U doba mira nismo imali akcije koje su obuhvatale upad u sela i čišćenje, jer je to radila vojna policija, a sada smo mi, u pokretu, morali to da radimo.“³⁸

5. Učešće 37. Mtbr u operaciji *Drenica*

Dana 22. 03.1999. godine, Zajednička komanda za KiM, izdala je odluku za uništenje „ŠTS“ u

31 Članak, Vojska, „Primer generacijama“, str.9-13, 15.07.1999. (MKSJ,IT-05-87:Milutinovic et al, Document Type: Submission, Date: 05/07/2006).

32 Emisija „Da, možda ne“, izjava Miroslava Lazanskog, RTS, 26.01.2012.

33 Članak, „Vojska“, „Hrabri ljudi Drenice, heroji odbrane“, str.11-13, 15.07.1999, kapetan Slobodan Radenković (MKSJ, IT-02-54:Milosevic, Exhibit P320.106); Članak, „Vojska“, „37.mtbr VJ“, str.11-13, 15.07.1999. (MKSJ, IT-05-87: Milutinovic et al Document Type: Submission, Date: 05/07/2006).

34 Vojska Srbije, veb sajt: <http://www.vs.rs/index.php?content=8709fe1d-fdf2-102b-9fa8-28e40361dc2e>

35 Isto

36 MKSJ, Komanda Pr.korpusa, 29.04.1999, Komandant, general-major Vladimir Lazarević; (MKSJ, IT-05-87:Milutinovic et al, Exhibit 5D00385).

37 MKSJ, Zapovest za razbijanje DTS i snaga oružane pobune na KiM, Komanda 3. Armije, DT.br.6034-7/1, 29.08.1998 (MKSJ, IT-05-87:Milutinovic et al, Exhibit 4D00140).

38 Članak, „Vojska“, „Hrabri ljudi Drenice, heroji odbrane“, str.11-13, 15.07.1999, kapetan Slobodan Radenković (MKSJ, IT-02-54:Milosevic, Exhibit P320.106).

rejonu Donje Drenice. Snage VJ koje su učestvovala u tom napadu u opštini Srbica/Skënderaj bile su 37. i 125. Mtrb. U operaciji je učestvovalo sedam četa PJP, od kojih su dve bile u direktnoj komunikaciji sa 37. Mtrb. Komandno mesto je prvo bilo u Srbici/Skënderaj, a potom u selu Ćikatovo/Ćikatovë.³⁹

Dana 24. 03.1999. godine, Zajednička komanda za KiM izdala je još jedno naređenje jedinicama VJ da pruže podršku snagama MUP-a u razbijanju i uništenju „ŠTS“ u rejonu Drenice. Odlučeno je da napad na „ŠTS“ započne u 5:00 časova, 26.03.1999. godine. 37.mtrb (BG-37 i TG-37) je dobila zadatak da podrži snage MUP-a na pravcu Rudnik/Runik-Vitak-Kladernica/Klladërnice-Voçnjak/Vojnikë-Broçna/Burojë. Komandant 37. mtrb je postupio prema tom naređenju, premestivši svoje komandno mesto u selo Rudnik/Runik.⁴⁰

5.1. Aktivnost Bobbene grupe 37. mtrb na području između Izbice/Izbiçë i Kladernice/Kllodërnice

Selo Rudnik/Runik je napadnuto 25.03.1999. godine. Stanovnici su napustili selo i sklonili su u obližnju Kladernicu/Klladërnice. Sledećeg dana, 26. 03.1999. godine, počela je pucnjava iz pravca brda iznad sela. Meštani i izbeglice, koje su se nalazile u selu, napustili su kuće, i sklonili se u šumu. Pre ulaska u šumu, kod potoka, ostavili su traktore. Izbegli ljudi, oko 500 muškaraca, žena i dece, sklonili su se na poljanu, okruženu drvećem. Tu su prespavali noć. Ujutru 27. 03. 1999. godine, čuli su pucnjavu u neposrednoj blizini. Oko 11.00 časova, opkolili su ih vojnici, koji su na srpskom vikali „Predajte se“. Pred vojnike je prvi izašao Zeqir Mulaj (1939). Pogoden je dok je objašnjavao na srpskom da su svi civili. Potom su ubili njegovog sina Artona Mulaja (1982). Smrtno su pogodili Miradije Mulaj (1973). Onda su odvojili 22 muškarca, među kojima i maloletnog Valona, koje su u koloni povelj preko planine. Nakon 10 minuta, pojavio se avion NATO snaga, zbog čega su ih vojnici tri sata psovali i tukli. Ponovo su naredili pokret, vodeći ih u pravcu Izbice/Izbiçë. Idući putem stigli su do traktora koje su oni [seljani iz Rudnika/Runik i Vitka/Vitak] ostavili pored potoka, pre ulaska u šumu. Voinici su zapalili sve traktore. Na prikolici jednog traktora ležao je nepokretni Osman Mulaj, koji nije mogao da govori. Jedan vojnik mu je prišao, i zapalio prikolicu na kojoj je ležao bespomoćni starac. Potom su zarobljene Albance odveli na polje Vragodol/Vrogodoll⁴¹.

19

Do 15.00 časova 27.03.1999. godine, jedinice 37.mtrb su došle na liniju tt.628 - tt.715 - 706 - 692. Tt 692 je polje Vragodol/Vrogodoll, između sela Izbice/Izbiçë i Kladernice/Kllodërnice⁴².

Voinici su doveli zarobljene Albance na polje, gde su bili locirani jedan tenk i jedan pinzgauer, a pored je bilo puno vojnika. Voinici su ih postrojili ispred tenka, i rafalnom paljbom ubili sledeće muškarce: Rrustem (1932), Islam (1945), Rrahman (1943), Megjit (1972), Nuhi (1984) i Rifat (1949) Miftari; Idriz Sejdiu (1942); Mustafë Hyseni (1946); Murat Topalli (1931); Ahmet (1956), Rexhep (1964), Nazmi (1975), i Xhevdet (1967) Osmani; Ramadan Bekaj (1934), Bajram (1932) i Kadri Hasanaj (1940); Bashkim Imeraj (1976); Hysni Musa (1963);⁴². Streljanje su preživela četvorica: trinaestogodišnji Valon, koga su ranjenog među mrtvima, posle dva dana, našli meštani Kladernice /Kllodërnice i Rudnika/Runik, Driton Mulaj i Ahmet i Isa Miftari.

39 MKSJ, Zajednička komanda za KiM, Odluka za razbijanje i uništenje ŠTS u rejonu Donja Drenica, 22.03.1999 (MKSJ, IT-05-87:Milutinovic et al, Exhibit P02031)

40 MKSJ, Zajednička komanda za KiM, 24.03.1999. Zapovest za podršku snaga MUP-a u razbijanju i uništenju ŠTS u rejonu Drenica (MKSJ, IT-05-87:Milutinovic et al, Exhibit P01968).

41 Baza podataka FHP, Izjava A.M, FHP-15960

42 Baza podataka FHP, Izjava I.M, FHP-20326.

6. Predmet Tužilac protiv M. Milutinovića i drugih

Tužiteljka Carter – pitanje svedoku Dikoviću: Dakle, iako je vaša jedinica bila direktno angažovana u tom području [oprecija Drenica], niko iz VJ nije vas pozvao na odgovornost za bilo koju od ovih operacija ili da pružite bilo kakvu informaciju o nađenim masovnim grobnicama?

Svedok Diković – odgovor: Ne. Verujte ne znam o kojim masovnim grobnicama govorite. Ni na kakve masovne grobnice, ponavljam, nisam naišao u tom rejonu⁴³.

7. Učešće 37. mtbr u operaciji „Kamenica“

Dana 30. 04.1999. godine, u vremenu od 6.00 do 18.00 časova, na prostoru između planine Čičavica i puta Srbica/Skënderaj – Glogovac/Gllogoc, gde se nalaze sela Baks, Vrbovac/Vërboc, Doševac/Dashec, Štutica/Shtuticë, Staro Čikatovo/Çikatovë e Vjetër, Ćirez/Qirez, realizovana je akcija na razbijanju i uništavanju „ŠTS“. Prema izveštaju o realizaciji akcije, koji je potpisao komandant 37. mtbr, pukovnik Ljubiša Diković, likvidirano je 148 pripadnika „ŠTS“ i zarobljeno 172 lica⁴⁴.

S druge strane, podaci FHP pokazuju da su 30.04.1999. godine, u progonu albanskih seljaka iz opština Glogovac/Gllogoc i Srbica/Skënderaj, pripadnici VJ/MUP, u selima Vrbovac/Vërboc, Doševac/Dashec, Štutica/Shtuticë, Staro Čikatovo/Çikatovë e Vjetër i Baks, ubili najmanje 150 albanskih civila, koji nisu uzimali učešće u neprijateljstvima [tačke 4. i 5. Dosije LJ.D.].⁴⁵

8. Uspostavljanje kontrole u opštinama Glogovac/Gllogoc i Srbica/Skënderaj

Dana 4.05.1999. godine, komandant 37. mtbr Ljubiša Diković obavestio je komandanta Prištinskog korpusa da je [albansko] civilno stanovništvo stavljeno pod kontrolu jedinica i popisano. Izvestio je da se u Srbici/Skënderaj nalazi 4.981 civilno lice, „od toga 380 vojno sposobnih, koji su izdvojeni i fizički obezbeđeni u OŠ“. U istom izveštaju, komandant 37.mtbr navodi da je u selu Globare/Globar ostalo 291 civilno lice, u selu Ćirez/Qirez 230, u selu Štutica/Shtuticë 150, u selu Staro Čikatovo/Çikatovë e Vjetër oko 500 žena, dece i staraca⁴⁶.

20

Prema podacima FHP-a, 1.05.1999. godine, pripadnici VJ/MUP izveli su oko 130 odraslih Albanaca iz džamije u Ćirezu/Qirez, i odveli u Staro Čikatovo/Çikatovë e Vjetër, gde su u grupama sterljali⁴⁷.

Dana 12.05.1999. godine, predstavnik Komande 37. mtbr bio je u selu Staro Čikatovo/Çikatovë e Vjetër. Od preostalih Albanaca je saznao da su pripadnici VJ ubili devet meštana⁴⁸.

9. Preispitivanje imenovanja i odgovornosti Ljubiše Dikovića

FHP poziva predsednika Republike Srbije da pažljivo pregleda vojna i sudska [MKSJ] dokumenta koja degradiraju, i upućuju na ličnu i komandnu odgovornost generala Ljubišu Dikovića, te da poništi njegovo imenovanje za načelnika Generalštaba Vojske Republike Srbije.

Dokumenti MKSJ, u integralnoj formi, dostupni su na: www.hlc-rdc.org

43 MKSJ, predmet br. IT-05-87-T, Tužilac protiv Milutinovića i drugih, transkript svedočenja Ljubiše Dikovića, 11.12.2007.

44 MKSJ, Komanda 37. mtbr, komandant Ljubiša Diković, 1.05.1999. Izveštaj o realizaciji akcije „Kamenica“ (MKSJ, IT-05-87:Milutinovic et al, Exhibit 5D01036).

45 Baza podataka FHP, izjave 82 svedoka, date FHP-u u periodu od 1999. do 2007.

46 MKSJ, Komanda 37. mtbr, Izveštaj, komandant Ljubiša Diković, 4.05.1999 (MKSJ, IT-05-87:Milutinovic et al, Exhibit 5D01080).

47 Baza podataka FHP: izjave 68 svedoka, date FHP-u u periodu od 1999. do 2007.

48 MKSJ, Komanda 37. mtbr, Izveštaj o stanju u Glogovcu/Gllogoc, 13.05.1999 (MKSJ, IT-05-87:Milutinovic et al, Exhibit 5D01086).

